

Mk 9,14-29 (Uzdravení posedlého chlapce)

Autor přípravy

[Alena Dvořáková, Daniel Heller](#)

1. První reakce

Zástup, jakmile ho viděl, užasl (to ho předtím neviděli?, nebo měl v sobě nějaké zvl. fluidum?)

Kde se vzalo tolik lidí okolo učedníků? Přibíhali k němu, zdravili ho (dělalo se to tehdy?)

O co se s nimi přete, ptá se učedníků, ale odpovídá otec; jeho osobní problém je důležitější než spor učedníků s farizeji

Příběh velmi drsný! (jako i život bývá)

“Naštvaný” Ježíš křičí: “Nevěřící/nevěrné pokolení...” Na koho vlastně? Na učedníky, že to nezvládli? Nebo na všechny? (Asi spíš na učeníky.) V téhle chvíli, v téhle situaci to vypadá tak netaktní! - Ježíš je právě proměněný a hned někoho seřve (že není tak proměněný jako on); výbuch proti učedníkům - vždyť už jsem vás to učil (Mk 6,6), učedníci už to uměli (Mk 6,13).

“Odkdy to má?” - diagnostika nebo pastorační přístup?

“Můžeš-li...” - různé možnosti výkladu:

I. výraz nedostatku víry

II. výraz smíření s tím, že nemůžu dostat všechno, co chci

“Vše je možné tomu, kdo věří.” - myšleno na Ježíše Krista nebo na otce? - otec si to vztáhne na sebe

Ježíš opět naštvaný; být otcem, nejraději bych se asi propadl do země, zmizel, muselo to být hrozně ponižující, ale otec to vydržel, asi mu to za to stálo (kvůli synovi). Rychle vykřikl - celé je to křečovitě, stresující.

Všechno je možné tomu, kdo věří - věřím, že by to bylo možné, kdybych věřil, umožni mi, abych věřil...

Když viděl, že se sbíhá zástup...- chtěl, aby to neviděli?

Jako by tu trapnou scénu chtěl Ježíš ještě protahovat, a pak si vzhledem k okolnostem řekl něco jako “radši to rychle vyřídíme...” a rozhodl se k exorcismu...

Duch poslechl na slovo, bez další konfrontace a téměř bez komplikací. Proč vypadal syn jako mrtvý? Ježíš to ale hned vyřešil, vyvedl je z omylu...

Nakonec epilog v domě - vztek už je možná pryč, Ježíš jen v odpovědi učedníkům konstatuje, že zlý duch se dá vyhnat jen modlitbou a postem (konal se nějaký?...)

2. Text

2.1. Poznámky k některým výrazům

v. 18 ~~stříh~~ stříh, chřadne

~~stříh~~ stříh, chřadne - nikde jinde v evangelijních exorcismech

v. 19 ~~ne~~ nevěřící/nevěrné

rukopisy: ~~ne~~ (neobrácené), ~~ne~~

~~ne~~ pokolení nevěřící... cituje Ježíš z Dt 32,5.20; Jan Křtitel užíval obrat "Plemeno zmijí" - u Mt a Lk, ale u Mk ne! (nechtěl se opakovat?)

v. 24 ~~rychle~~ rychle (var. v rukopisech + ~~rychle~~ v slzách), ~~rychle~~ křičel; situace krajně vypjatá; bude se opakovat doprošování?

~~ne~~ nevěře/nevěře - ne varianta, ale otázka překladu

v. 29 ~~ne~~ (nebo: to pokolení? druh duchů?)

~~ne~~ postem

Vymezení textu: Ve v. 14 začíná dějově nová pasáž (Když přišli...); hranicí příběhu je konec exorcismu a rozhovoru v domě; Vyšli...

Pravděpodobně spojení příběhu exorcismu a výroku o víře.

Hlavní postavy jsou Ježíš a nemocný, dále přítomny dva druhy přihlížejících - učedníci a otec (což podporuje domněnku, že se jedná o spojení dvou příběhů).

Motiv bezmocnosti učedníků dodal Mk.

Ve v. 14 se vyskytuje dav, který se shromáždí až ve v. 25.

Zákoníci se vyskytují ve v. 14, dále už ne, jen je dvakrát použit termín pro učenou disputaci.

V. 15 je psán typicky markovským slovníkem (zástup, žasnout, přibíhali, vazba zástup-přibíhali); slovo obřadně zdravít je pro Mk netypické, snad původní.

Ve v. 17 duch němoty může být Markovým dodatkem, navazujícím na Mk 7,37 - "hluchým dává sluch a němým řeč".

V. 26 - exorcismus je zachycen podle starší tradice (zůstal jako mrtvý, uchopil ho za ruku, vzkřísil ho a on vstal (odkaz na Boží moc).

v. 29 nevěřící pokolení (v. 19) nemůže přemoci nečisté pokolení (ducha).

Dodatek a postem (některé staré rukopisy jej nemají) přizpůsobuje text církevním zvyklostem, doloženým v Učení apoštolů. Ježíš Kristus půst nezdůrazňoval.

2.3. Kontext

a) širší:

Následování - vezmi svůj kříž a následuj mě...; kdo by chtěl zachránit svůj život, ten o něj přijde...; kdo se stydí za mne a za má slova...

Proměnění na hoře - zajímavé, že těsně předtím Ježíš říká: někteří z vás uvidí Boží království přicházející v moci... Tři z učedníků zakusili něco z toho (předjímku) na hoře;

Drewermann: vrchol Ježíšova znovuzrození, sebenalezení

Uzdravení posedlého chlapce

Druhá předpověď utrpení - zajímavé, že Ježíš nechtěl, aby se vědělo, že chodí Galileou, "neboť učil své učedníky,..." výklad a) kacířský: co kdyby do Jeruzaléma nakonec nedošel živý,

b) pravověrnější: v Galileji ho příliš přijímali, on chtěl dojít do Jeruzaléma, věděl, co ho tam čeká.

b) užší:

kontext: spor se zákoníky (zajímavé, že ostatní učedníci - kteří nebyli s Ježíšem na hoře - se přou se zákoníky).

2.4. Paralely

Oba texty jsou velmi vypjaté, což mluví pro dodatky k Markovi ("se slzami" a "zvrácené"). V obou je stejně stručný popis exorcismu a důraz je položen na učení (u Lk je na jiném místě zvlášť).

a) Mt 17,14-21

citová vypjatost: jeden člověk na kolenou prosil; pokolení nevěřící a zvrácené

popis exorcismu: pohrozil - vyšel - byl zdrav

učení: "pro vaši malověrnost"

víra jako zrnko hořčice => hora přejde

b) Lk 9,37-42; Lk 17,5-6

citová vypjatost - volal - jediné dítě - pokolení nevěřící a zvrácené

popis exorcismu: pohrozil - uzdravil - vrátil otcí

učení: - všichni žasli nad velikou Boží mocí

- dej nám více víry
- víra jako zrnko hořčice => moruše do moře

2.5. Hlavní výklad

S vírou v existenci démonů se setkáváme již ve SZ. Především od babylonského exilu už lidé neviděli v každém zlu Hospodinem seslané pokárání a trest, ale podobně jako v Babyloně dílo někte-rého démona. Také bohové pohanů už nebyli od dob pronikání helenismu chápáni jako členové Božího dvora (andělé), ale jako démoni. Vyskytovala se rozdílná mínění o původu démonů:

1. Démoni jako duchové oněch obrů, které zplodili andělé s lidskými dcerami.
2. Démoni jako duše, které Bůh stvořil za soumraku 6. dne stvoření. Když se chystal jim stvořit těla, začal se bát, a to mu zabránilo dokončit dílo.
3. Démoni jako část pokolení, které stavělo babylonskou věž.
4. Duchové zlých lidí
5. Démoni vznikli z pohlavního styku Adama s duchy ženského pohlaví a Evy s duchy mužského pohlaví.

V jednom se tyto výklady shodují: démoni nejsou uváděni do vztahu k satanovi, proto nebyla nikdy jejich hlavní činnost spatřována ve svádění ke hříchu, ale ve škodění člověku. S tímto chápáním démonů se setkáváme i v prvních třech evangeliích. Na žádném místě, kde se jedná o posedlosti démonem, se totiž nemluví o nějakých hříších posedlých lidí nebo o tom, že by je Ježíš odpouštěl, ale Ježíš tam vždy jen odstraňuje určitou tělesnou nebo duševní újmu (Mk 5,1-20; 7,25-30).

Můžeme se ovšem setkat i s jinými definicemi, které tvrdí, že “démoni jsou d’ábelští duchové ovládaní satanem a jejich cílem je pokoušet člověka k hříchu”. Co se týče jejich původu, jsou pokládáni za padlé anděly. Někteří také odmítají ztotožnění posedlosti s nemocí a zakládají to na tom, že Ježíš Kristus dal příkaz “uzdravovat” nemocné a “vymítat” demony.³ Ve srovnání s příběhem Uzdravení posedlého v Geras (Mk 5,1-20 a par), kde exorcismus probíhá formou diskuse a démon zmizí do vepřů, v našem příběhu démon do žádného dalšího prostředku nepřechází (jde to i bez toho).

Otec nešel hned za Ježíšem. Byl tam dav a učedníci a on to nejprve zkusil u nich⁴; nepovedlo se, pak přišel “guru”, zkusil to u něj... Kdoví, kam “o milost běhal” - ale divme se mu!

Duch tupý - překládáno hluchý - vyjadřuje typický postoj zdravých lidí k neslyšícím - sluchová vada zaměňována za vadu mentální

Neschopnost učedníků byla oblíbeným tématem v antických paralelách evangelijních exorcismů. Podobným případem je staozákonní Elša se svým žákem Gehazim.

“Naštvaný Ježíš” není “věřící Ježíš”, ale Boží Syn, který už se nechce na této zemi zdržovat.² Ježíšova otázka “Odkdy to má?” není diagnostická, šlo o potvrzení závažnosti té nemoci. Otcova výpověď “Můžeš-li...” pramení z neúspěšné zkušenosti s Ježíšovými učedníky. Ježíš otce chytá za slovo, úplně přeslechne volání ~~Ježíš~~ misertus nostri, slituj se nad námi), téměř nebo úplně KYRIE-Ruf.

Duch poslechl na slovo - Ježíš má nad duchem autoritu skoro šéfovskou.

Ježíš vzal chlapce za ruku, on vstal..., u Lk jej vrátil otci. Důležitý je dotyk rukou.

Epilog: rozhovor Ježíše s učedníky na téma uzdravení-exorcismus: jedině z víry, duchem s modlitbou. Někteří vykladači mají za to, že celý exorcismus je vlastně sekundární, že nejdůležitější je epilog s poučením pro markovské sbory, které se v novozákonní době dostaly na hranici ve snažení o exorcismy a nevěděly, co a jak dál.

3. Teologická témata

Téma nevěry/nedověry - Mt udává souvislost s vírou jako zrnkem hořčičným. “Věřím, Pane,...” - “takovou víru kdybychom měli!” (R. Schiller)

Chlapec jako by zemřel, Ježíš ho pozvedl, on vstal (anestén anastasis) - slovo/šifra pro vzkříšení. Dočasná/krátkodobá smrt stejně jako zástupná víra otce jsou typická křestní témata.

Nabízejí se další témata - modlitba za uzdravení, exorcistické praktiky (věříme na posedlost duchem?), účinnost modlitby...

4. Dnešní pohled na tento text

Epilepsie znamená často trvalé poškození mozku, nelze se toho tak jednoduše zbavit...

Původně šlo snad prý o dvě nemoci a dvě uzdravení - hluchoněmého (17-25) a epileptika (18nn, 26 epilepsie).⁵

Dnes se v Evropě zjišťuje, že skoro všechny nemoci jsou psychosomatické, ví se již leccos o podprahové komunikaci, a tam, kde evropská (křesťanská) medicína kapituluje, přicházejí ke slovu jednak různí léčitelé, jednak různí uzdravovatelé a vymítači duchů... Avšak i v obecně-křesťanské, katolické praxi je exorcismus používán - jednak běžně při svěcení vody a posvátných olejů a před křtem, jednak je ponechána možnost pro “vymítání démonů z posedlých”. Třetí nižší svěcení se nazývalo exorcistát (v 60. letech zrušeno). Klerik exorcista má používat předepsané formule podle římského rituálu.⁶

5. Podněty pro kázání

Jde o dlouhý a komplikovaný příběh, snad by bylo lepší probírat ho soustavněji např. při biblické hodině spíš než při kázání.

Na výklad nejbohatší je zde téma víry, paradoxu nevěřící víry. Je dobré si připomenout, že ne otec z našeho podobenství, ale Ježíš je vzorem víry (“Mějte víru Boží!”). V životě jde o směřování víry, o její kvalitu, ne kvantitu. Víra se odráží a realizuje v modlitbě, modlitba jako vzepětí víry, je dobré odvážit se modlit (ne v souvislosti s Božím hněvem, ale jde o to otevřít se). Jen Ježíš může říct, že “všechno je možné tomu, kdo věří”. Častovat se touto výpovědí navzájem je problematické. Ve středu příběhu není víra v to, že postižení je způsobeno duchy, ale víra, kterou umožňuje Ježíš.

Celé podobenství je jako ostrý skalpel, jako bolestná, ale nutná a v posledku dobrá operace. V setkání (v konfrontaci) s Ježíšem byla tomu vyděšenému otci jeho situace nějak jasnější, najednou byl schopen říct něco, co by ho možná nikdy v životě nenapadlo: “Věřím, Pane...”

edice

9

[stáhnout PDF](#)